

Newsletter

Číslo 3, prosinec 2006

OBSAH

Předmluva

TEL-ME-MOR: výkony & závěry

- Vývoj Evropské knihovny
- Věda a výzkum v evropských národních knihovnách
- Mnohojazyčnost
- Události & zvyšující se informovanost
- Vyjádření názorů projektových partnerů

Směrování k Evropskému digitálnímu společenství

- Doporučení Evropské komise
- Evropská knihovna se rozšiřuje – EDL projekt
- Pohled do budoucnosti

PŘEDMLUVA

[TEL-ME-MOR](#), výzkumný projekt financovaný IST programem Evropské komise ukončí svou činnost v lednu 2007.

Projekt uskutečnil významnou část práce k **integraci sbírek národních knihoven nových členských států Evropské unie do [Evropské knihovny](#)**. Projekt rovněž informoval o **příležitostech v účasti na evropských projektech, zejména v oblasti kultury a vzdělávání**.

Doufáme, že Newsletter měl své opodstatnění. Informace o budoucím rozvoji Evropské knihovny naleznete na jejich [webových stránkách](#).

Redakce TEL-ME-MOR
info@telmemor.net

TEL-ME-MOR: výkony & závěry

→ Vývoj Evropské knihovny

Díky projektu TEL-ME-MOR se koncem roku 2006 všechny národní knihovny nových členských států EU staly plnými členy Evropské knihovny a zpřístupnily své digitální sbírky prostřednictvím portálu *Evropské knihovny*, který nabízí přístup **k 52 novým sbírkám, z nichž 18 využívá standard OAI**.

POSLEDNÍ ZPŘÍSTUPNĚNÉ SBÍRKY ZAHRNÚJÍ:

- **Národní knihovna Maďarska:** OPAC, bibliografická databáze kodexů CORVINUS, sbírka map a dvě digitální sbírky Hungarian Electronic Library (více než 3,800 položek) a the National Digitised Data Archives (obsahuje popis více než 95 000 digitálních jednotek získaných z maďarského úložiště OAI).
- **Národní knihovna Litvy:** online katalog,, souborný katalog litevských knihoven, databáze litevských nakladatelství a sbírka 144 litevských pergamenů ze 14. – 19. století.

- **Národní knihovna, Kypr:** online katalog obsahuje 26,000 bibliografických záznamů.
- **Národní knihovna, Malta:** národní bibliografie od roku 1995 do roku 2002 obsahuje kolem 4,000 záznamů.

→ **Věda a výzkum v evropských národních knihovnách**

Jak jsme informovali v lednovém Newsletteru Analýza výzkumných aktivit a potřeb národních knihoven nových členských zemí EU, kterou zpracovala Národní knihovna České republiky v červenci 2006 se rozšířila na všechny členy [CENL](#) (45).

Analýza zkoumá 39 národních knihoven v Evropě a 13 zemí, které nejsou v Evropské unii. Mezi hlavní závěry a doporučení autorů patří:

- Výzkumné a vývojové strategie národních knihoven jsou společné s Evropskými prioritami;
- Knihovny a paměťové instituce by měly být uznány jako partneři vědy a výzkumu na evropské úrovni;
- Národní knihovny postrádají rozsáhlé digitalizační projekty a měly by se zaměřit na potřeby uživatelů.

Analýza: [Research Activities of the European National Libraries in the Domain of Cultural heritage and ICT](#)

→ **Mnohojazyčnost**

Pracovní skupina 3 projektu TEL-ME-MOR provedla rozsáhlý výzkum problému mnohojazyčnosti ve vztahu k *Evropské knihovně*. Výzkum byl zaměřen na dvě hlavní oblasti:

- **Lokalizaci** služeb, včetně rozvoje rozhraní 9 jazyků, správné zobrazování dat ve všech jazykových variantách, využití různých kódovaných znaků.
- **Křížové vyhledávání napříč jazyky**, přístup k předmětové a jmenné klasifikaci.

Oblast se týkala deseti národních knihoven nových členských států.

Výsledkem pracovní skupiny byly závěry a doporučení v této oblasti, které se staly základem pro další rozvoj mnohojazyčného přístupu a které přijala Evropská komise jako klíčovou oblast pro další rozvoj *Evropské digitální knihovny*.

Všechny zprávy, které se vztahují k této problematice jsou dostupné z <http://telmemor.net/results.php> (deliverables D3.1-3.6).

→ **Události & zvyšující se informovanost**

Regionální konference

Tři regionální konference, které organizoval TEL-ME-MOR na jaře 2006 se konaly v hlavních městech Polska, Maďarska a Slovinska.

Akcí se zúčastnilo celkem 175 osobností z kulturních, vědeckých a výzkumných institucí z více než 20 zemí. Přinesly podobné závěry, které zdůraznily potřebu konkrétnější **spolupráce** mezi paměťovými institucemi, potřebu evropských iniciativ vztahujících se k existující digitální knihovně a rozvíjení spolupráce mezi knihovnami a soukromým sektorem. Účastníci rovněž akceptovali nutnost dalšího vývoje v oblasti **mnohojazyčnosti** a kladli důraz na větší pozornost problému **autorských práv**, které jsou zásadní pro rozvoj digitálních knihoven.

Program a prezentace viz <http://telmemor.net/workshops.php>. Zpráva o konferencích je přístupná na <http://telmemor.net/results.php>

☞ **Strategická konference TEL-ME-MOR** *Digitální budoucnost kulturního a vědeckého odkazu* se konala v Národní knihovně Estonska v Tallinu 19. – 20. října 2006.

Výsledky konferencí byly zacíleny na diskutování současného stavu služeb digitální knihovny v Evropě a celosvětově a plánu doporučení, jak rozvíjet evropský a mezinárodní výzkum a vývoj, aby se mohl zlepšit přístup k našemu společnému kulturnímu dědictví. Některé ze závěrů a doporučení konference vyzývají k otevřené **spolupráci** všech evropských paměťových institucí, sítí a projektů a **zvyšující se podpoře Evropské unie** a vlád členských zemí k masivní **digitalizaci** k vytvoření Evropské digitální knihovny. Problematika **autorských práv** brzdí

digitalizaci soudobých dokumentů, rovněž bylo doporučeno, aby vydavatelé pokračovali v dialogu s knihovnami ve vytvoření **prohlášení o duševním vlastnictví**. Výzkum v oblasti **vícejazyčného přístupu** k online dokumentům byl přijat jako klíčový ve snížení překážek v přístupu a byl proto doporučen, aby pokračoval v dalších projektech.

Program, prezentace a zpráva z konference je přístupná na <http://telmemor.net/conference> ;
<http://telmemor.net/results.php>

→Názory projektových partnerů

Komentáře projektových partnerů TEL-ME-MOR o prospěch a zkušenostech, které získali prací na projektu.

"Spoluprací a ostatními evropskými národními knihovnami a připojení k Evropské knihovně bylo pro nás významnou zkušeností, která zvýšila zviditelnění knihovny...Projekt nás posunul vpřed, vytvořili jsme webové stránky knihovny a byli jsme "přinuceni" ošetřit naše katalogizační záznamy" (Národní knihovna Kypr)

"Rostoucí spolupráce mezi evropskými národními knihovnami; zejména v oblasti přístupu, digitalizaci, ochraně, technologické odbornosti, vícejazyčném přístupu k nejdůležitějším digitálním a klasickým dokumentům." (Národní knihovna České republiky).

"Sladění aktivit 15 partnerů se ukázalo jako významná zkušenost, která může být užitečnou v budoucích projektech. Největší knihovní sbírky je možno nyní prohledat prostřednictvím Evropské knihovny a práce pokračují v zajištění přístupu k dalším sbírkám. Mezinárodní standardy jako Z39.50 a OAI-PMH jsou více využívány v knihovnách a povědomí o vědě a výzkumu v národních knihovnách vzrůstá" (Národní knihovna, Estonsko).

Díky TEL – ME – MOR jsme stali součástí Evropské knihovny, která těží ze spolupráce všech partnerských knihoven a získáváme poznatky o vývoji v ostatních členských státech, opatřeních a strategii Evropské komise. To nám pomůže přispívat k formování představ o budoucnosti Evropské unie. ...Vytváření Evropské digitální knihovny by mělo dospět do rozhodující fáze a klíčovou roli zde sehraje podpora Evropská komise. (Národní Maďarská knihovna).

TEL – ME – MOR významně přispěl k tvořící se spolupráci národních knihoven nových a starých členských států, zvýšení povědomí o aktivitách a strategiích Evropské komise a k získání a zvýšení odborné kvalifikace personálu. Jedním z hlavních úkolů budoucího rozvoje Evropské digitální knihovny by mělo být vytvoření účinné mnohojazyčné podpory umožňující přístup ke zdrojům různých kultur. (Národní Litevská knihovna).

Podařilo se nám získat návyky a poučit se o požadavcích, jež jsou kladeny na digitalizaci dokumentů našich knihoven. Byla to neocenitelná příležitost pro náš personál a my teď plánujeme další pokračování digitalizace některých dalších zdrojů včetně Archivu Řádu svatého Jana, novin a map. (Národní knihovna Malty).

TEL – ME – MOR přispěl ke zvýšení zájmu o otázky digitální knihovny ve sféře exekutivy a mezi politiky, v médiích a ve veřejnosti obecně. Politici a exekutiva získali větší přehled o našem rozšířeném programu vědy a výzkumu a uvědomují si, že jsme v pozici, kdy je třeba spolupracovat na bázi rovnocennosti s ostatními mezinárodními institucemi. (Národní a univerzitní knihovna Slovinska).

→ Směřování k Evropskému digitálnímu společenství

Doporučení Evropské komise

V návaznosti na i2010 [Iniciativu Digitální knihovny](#), online konzultace týkající se digitálních knihoven a řadu zasedání Expertní skupiny na nejvyšší úrovni ([high level Expert Group](#)) přijala Evropská komise dne 24. srpna 2006 [Oficiální doporučení](#) k digitalizaci a digitální ochraně fondů.

Toto doporučení nabádá členské státy EU, aby zřídily digitalizační zařízení (odborná střediska) a stanovily národní strategie dlouhodobé ochrany a přístupu k digitálním zdrojům. Členským státům je také doporučeno podporovat Evropskou digitální knihovnu formou vícejazyčného společného přístupového bodu k evropským digitálním a digitalizovaným zdrojům z oblasti

kultury. Tak jako předchozí materiály Evropské komise i toto doporučení zdůrazňuje, že tento přístupový bod by měl být budován na základě stávající organizační struktury Evropské knihovny.

Evropská knihovna se rozšiřuje : Projekt EDL

Jako odpověď na [Iniciativu Digitální knihovny](#) Evropské komise, Evropská knihovna a CENL předložily návrh projektu v rámci programu *eContentplus* na začlenění všech zbývajících národních knihoven zemí Evropské unie do Evropské knihovny. Práce na Projektu EDL započaly v září 2006. Díky tomuto projektu budou sbírky národních knihoven Belgie, Řecka, Islandu, Irska, Lichtenštejnska, Lucemburska, Norska, Španělska a Švédska včleněny do služeb TEL, a tedy přispívat v rámci dalšího významného stavebního bloku k vytváření Evropské digitální knihovny.

Webová strana Projektu EDL je dostupná na <http://edlproject.eu/>. Chcete-li hrát aktivní roli v diskusích o zmíněném projektu a budoucím rozvoji Evropské digitální knihovny, můžete vystavit své komentáře a příspěvky v blogu Projektu EDL na <http://edlproject.blogspot.com/>.

Pohled do budoucnosti...

V říjnu 2006 byly v rámci programu *eContentplus* předloženy dva návrhy projektů a to Národní knihovnou Nizozemska (Útvar TEL), Národní knihovnou Estonska a společností EREMO srl, - obě knihovny jsou partnerskými organizacemi projektu TEL-ME-MOR. Níže uvádíme stručnou informaci o obou projektech, které, budou-li schváleny, začnou být realizovány přibližně v květnu 2007 a práce na nich budou pokračovat v následujících dvou letech.

TELplus

TELplus je návrh plánovaného projektu zaměřeného na:

1. Zlepšení a rozšiřování objemu zdrojů Evropské knihovny

- Uplatněním technologie OCR (Optical Character Recognition) na základní resp. klíčové zdroje nyní dostupné pouze v obrazové formě s využitím nejlepších nástrojů současné praxe
- Harmonizací dat, obsažených v současné době v databázích, národních knihoven a vyhledatelných pouze prostřednictvím protokolu Z 39.50, s protokoly OAI, aby byla k dispozici pro nejširší využití

2. Zlepšení přístupu a využitelnosti.

- Zkvalitněním sémantické propojitelnosti včetně vícejazyčného prohlížení a vyhledávání a využití řízených slovníků k vytvoření strukturovanějšího vyhledávání a vyhledávání napříč množinou zdrojů kulturního dědictví
- Zkvalitněním adresnosti a uspokojování individuálních potřeb uživatele doplňkovými službami (např. anotacemi)
- Umožněním integrace sbírek národních knihoven kandidátských zemí (Bulharsko, Rumunsko) jako plnoprávných členů Evropské knihovny

Většina organizací, které se zúčastní realizace projektu *TELplus* se podílí rovněž na realizaci projektu Evropská knihovna; ty zbývající rozhodně přispějí konkrétními odbornými znalostmi k úspěchu projektu.

EDLnet

EDLnet je návrh projektu **tématické sítě** zaměřené na informační zdroje z oblasti kulturního dědictví. Byl předložen společně Národní knihovnou Nizozemska a společností EREMO srl. EDLnet se zaměřuje na:

- Vybudování spolehlivě fungující sítě mezi institucemi, které projeví ochotu spolupracovat
- Průzkum možných organizačních modelů a modelů řízení
- Diskusi a dohodu o mapě resp. postupu prací na projektu Evropské digitální knihovny
- Vývoj prototypů možných struktur, řešení různých problémů propojitelnosti přístupu, zpracování schématu metadat, řešení jazykových otázek, vyhledávání a zobrazování
- Zpracování návrhu na vytvoření funkční Služby digitální knihovny

EDLnet se soustředí na různé aspekty propojitelnosti, jmenovitě na

- vztah člověk- politika (vytváření důvěry mezi institucemi, konsensu o struktuře a řízení budoucí Evropské digitální knihovny)
- sémantickou propojitelnost (hledání řešení, které umožní vybraný organizační a řídicí model uvést do praxe)
- vztah uživatel – využitelnost služeb (porozumění potřebám uživatelů resp. odraz tohoto porozumění ve využitelnosti služeb)

Do projektu je zapojeno více než 50 organizací ze všech odvětví kultury včetně

- asociací knihoven, muzeí, archivů, zařízení zaměřených na audiovizuální materiály;
- členských zemí EU a EEA ;

- Národních agentur pro všechny tři oblasti (Norský úřad pro archivy, knihovny a muzea – Norwegian archive, library and museum authority a Rada pro muzea, knihovny a archivy - [The Museums, Libraries and Archives Council - MLA](#))
- [Michaelplus](#) a další relevantní sítě a projekty financované EU

Bude-li schválen, stane se EDLnet klíčovou akcí budování Evropské digitální knihovny a skutečnou výzvou pro všechny zainteresované organizace, aby se dohodly na realizaci konkrétní mapy projektu.

Zprávy vztahující se k těmto dvěma návrhům projektů budou oznámeny na webové stránce projektu [TEL- ME – MOR](#).